

BLAUWBORST

Luscinia svecica

(foto Yves Adams/Vilda)

S12



Beschermingsstatus

Rode lijstcategoriën



Beschermingsstatus



Habitatrichtlijnsoort



Vogelrichtlijnsoort



Belangrijke leefgebieden



Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

De Blauwborst is een opvallende vogel met een bruine bovenzijde, een grijze onderzijde en een keel en borst die bij het mannetje in zomerkleed helderblauw kleurt. Onder de borst tekent zich een zwarte en een bruine borstband af. De staartbasis is roestrood gekleurd. Het vrouwtje is beduidend minder opvallend dan het mannetje en in winterkleed hebben ze allebei een witte keel.

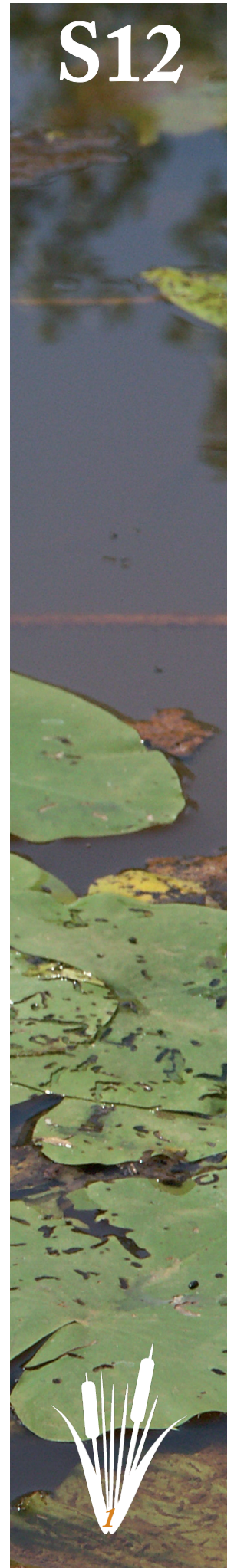
Ecologie

Blauwborsten eten vooral insecten en slakken, spinnen en wormen, maar soms ook bessen of zaden - vooral in de herfst. Omdat hij zijn voedsel vooral op de grond en in de lage vegetatie zoekt, moeten in zijn biotoop voldoende open plekken voorkomen.

Het nest wordt gebouwd in de dichte vegetatie of in rietruigte en ligt op of net boven de bodem, of zit verstopt in een ondiepe holte langsheen een oever.

Biotoopvereisten

Het broedbiotoop van de Blauwborst bestaat uit verruigd rietland met wilgenopslag, moerasstruwelen of niet te dicht wilgen- en elzenbroekbos. In het agrarisch cultuurlandschap nestelt de soort ook in verruigde slootranden en koolzaadackers. Belangrijk voor de Blauwborst is een combinatie van een kale bodem die gebruikt



wordt als voedselplek, een dichte vegetatie die dient als nestplaats en opgaande elementen zoals struiken die gebruikt worden als zang- en uitkijkpost. Het voedselbiotoop bestaat uit slikoevers, kale plekken op de bodem of lage ondergroei.

Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

De Blauwborst is een zomervogel die vanaf midden maart aankomt in zijn broedgebied. In de herfst trekt de Blauwborst naar West-Afrika tot zuidelijk van de Sahara. Tijdens de trek die in het voorjaar in april en mei plaatsvindt en in het najaar van augustus tot in september loopt, zijn ze ook in moerassige streken aan te treffen. Vanuit populatie-ecologische opzicht zijn voor een duurzame populatie van de Blauwborst tenminste 100 broedparen vereist. Voor een gunstige staat van instandhouding zijn op nationale schaal ten minste 20 sleutelpopulaties vereist (> 2.000 paren).



Foto: Een gevarieerd landschap doorspekt met natte ruigten en rietlanden vormt een geschikt habitat voor de Blauwborst (foto Econnection).

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

De grootste dichtheden van Blauwborst worden buiten de provincie Vlaams-Brabant gevonden; meestal in water- en moerasrijke gebieden. In de kerngebieden blijft de soort stabiel of gaat ze zelfs lichtjes achteruitgaan terwijl daarbuiten een uitbreiding merkbaar is en ook intensief bewerkte landbouwgebieden gekoloniseerd worden. In Vlaams-Brabant komt de soort vooral voor in het noorden en op enkele plaatsen in het oosten van de provincie – vooral in de rivierengebieden.

Inventarisatieonderzoeken

- Algemeen soortenverspreidingsonderzoek door het bijhouden van waarnemingen via de website waarnemingen.be.
- Project Algemene BroedvogelMonitoring (INBO, Vlaamse vogelwerkgroep Natuurpunt en Natuurpunt Studie).
- Project PuntTransectTellingen (INBO).

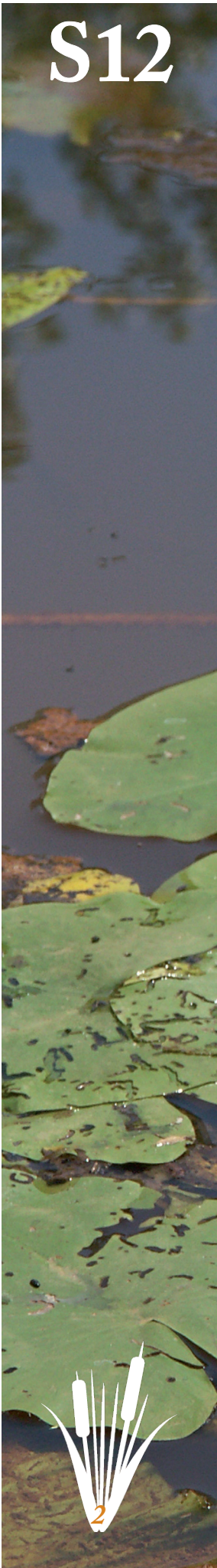
Knel- en aandachtspunten

- Blauwborsten komen vaak in hoog dynamische gebieden voor met veel riet- en natte ruigtevegetaties, die vaak ontstaan zijn na grondaafgravingen of –ophogingen of andere bodemverstoringen. Bij de herinrichting van dergelijke gebied gaat veel habitat verloren of verdwijnt het ruigtekarakter en de dynamiek van de habitat.
- De verdroging van moerassen en natte ruigten maakt veel habitat ongeschikt voor de Blauwborst. Het leidt vaak tot vergrassing en/of verbossing, terwijl de Blauwborst overjarig riet verkiest.
- Blauwborsten zijn maar matig gevoelig voor verstoring (verstoring bij afstand < 100 m) vooral door de beslotenheid van zijn leefgebied. Terreinen met beperkte dekking of smalle, gemakkelijk toegankelijke riet- en ruigtevegetaties zijn evenwel gevoeliger voor verstoring waardoor dit alsnog een probleem kan vormen. Antropogene terreinen waar Blauwborsten broeden worden ook vaak voor versturende activiteiten zoals crossen gebruikt.

Overzicht maatregelen

H3.1. Isoleren/herstel hydrologie
H3.4. - H3.13. Kap struweel

S12.1. Beheer van verlandingsvegetaties
S12.2. Rietbeheer



Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H3.1. Isoleren/herstel hydrologie

Rietmoerassen vormen de geleidelijke overgang van open water naar land. Om een rietmoeras gezond te houden, zijn lage waterstanden in de zomer en hoge in de winter cruciaal. Waar overstromingen en wind het oude Riet opruimen, ontstaat er opnieuw open water waar jong Riet zich kan vestigen.

H3.4. - H3.13. Kap struweel

Door cyclisch beheer, zoals beperkte begrazing en het verwijderen van bosopslag kunnen geschikte verlandingsstadia in stand worden gehouden.

Soortgerichte maatregelen

S12.1. Beheer van verlandingsvegetaties

Door het instellen van een cyclisch maai- en kapbeheer kunnen verschillende verlandings- en successiestadia in stand gehouden worden. Dit kan o.a. door het hakken van boom- en struikopslag in rietland, het openkappen van moerasbos, extensieve begrazing en alternerend maaien van rietlanden en natte ruigten. Geleidelijke overgangen tussen rietmoeras en moerasbos worden aangehouden want ze vormen eveneens een geschikt habitat. Het maaien en uitdunnen van verlandingsvegetaties is gunstig maar moet met tussenpozen van meerdere jaren gebeuren en/of gespreid worden in de ruimte. Hetzelfde beheer kan ook langsheen de oevers van waterlopen worden gevoerd. Beheerswerkzaamheden moeten buiten het broedseizoen (maart-september) vallen.

S12.2. Rietbeheer

De Blauwborst heeft overjarig riet nodig om tot broeden te komen. Brede en grote rietvlakten voldoen het best aan de habitatvereisten van de soort, vooral wanneer hierin ook struikgewas en open plekken aanwezig zijn. Het maaien van Riet helpt ook om de verbossing van het moeras tegen te gaan. Rietlanden worden nooit in hun geheel gemaaid maar met tussenpozen van 5 jaar, waardoor jaarlijks steeds 1/5 van het rietland wordt gemaaid.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
- Beheerovereenkomst aanleggen en onderhouden van poelen
- Beheerovereenkomst soortenrijke graslanden en akkers
- Beheerovereenkomst soortenbescherming: weidevogels

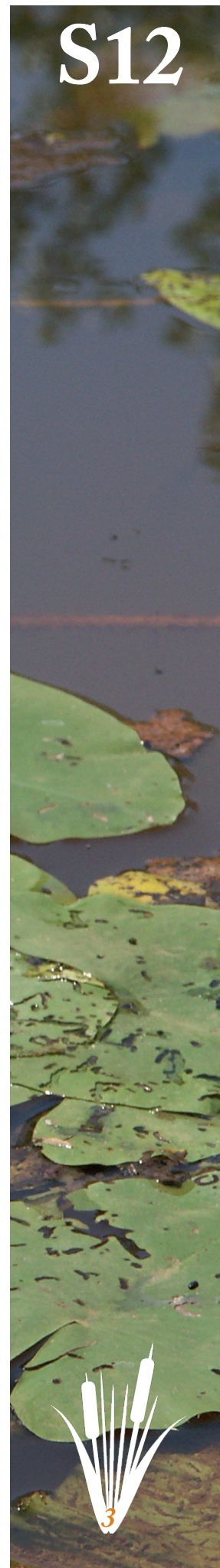
Lopende initiatieven

geen

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Tellen van zangposten en zichtwaarneming

In het voorjaar kan men het mannetje van op een opvallende plek zien zingen, op een rietstengel of bovenop een struik. De zang is muzikaal en gevarieerd en lijkt wat op die



van Nachtegaal, Boomleeuwerik of Bosrietzanger. De Blauwborst zingt echter hoger, zwakker en minder gevarieerd en de zang is doorspekt met metaalachtige geluiden en sprinkhaanachtige tonen. Hij imiteert ook veel. De zang wordt vaak laag in een struik of boom ingezet, waarna hij al zingend steeds hoger klimt. Zodra hij bij de top is aangekomen, vliegt hij in zangvlucht weer naar beneden of naar een andere boom.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- den Boer T. (2000). Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Vogelbescherming Nederland. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Wageningen. 175 pp.
- Hustings F., Foppen R., Beemster N., Castelijns H., Groot H., Meijer R. & Strucker R. (1995). Spectaculaire ervaring van Blauwborst *Luscinia svecica cyanecula* als broedvogel in Nederland. *Limosa* 68: p. 147-158.
- Vermeersch, G. & Anselin, A. (2009). Broedvogels in Vlaanderen in 2006-2007. Recente status en trends van Bijzondere Broedvogels en soorten van de Vlaamse Rode Lijst en/of Bijlage I van de Europese Vogelrichtlijn. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 3, Brussel. 102 p.
- Vermeersch G. Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. (2004). Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 23, Brussel. 496 p.

Websites

- www.natuurenbos.be/nl-BE/Thema/Soortenbeleid/Soorten/Vogels/Blauwborst.aspx
- www.waarnemingen.be

Folders

geen

Advies

- Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)

